

DIRK VAN DER MEULEN

MIP in Drenthe: een inhaaloperatie

In twee jaar tijd wil Drenthe de overblijfselen van jongere stedenbouw en bouwkunst (1850-1940) in de provincie inventariseren. Dat gebeurt in het kader van het landelijk Monumenten Inventarisatie Projekt (MIP). Het lijkt een gelegenheid bij uitstek om een achterstand in te halen. Door de Rijksdienst Monumentenzorg is Drenthe nooit zo gezien als een gewest dat er qua bouwkunst (jong of oud) uitschiet. Van alle door het Rijk erkende monumenten in ons land is hooguit één procent in Drenthe terug te vinden. Voor gedeputeerde mr. J. J. L. Pastoor was dat bij de presentatie van het project onlangs reden genoeg om te stellen dat via het MIP 'de steken worden opgeraapt die het Rijk in de jaren '60 in Drenthe heeft laten liggen'. Waarbij niet met zekerheid te zeggen is dat er na de MIP-operatie veel meer beschermde monumenten zullen zijn in de zin van de wet. Maar is registratie op zichzelf al niet een vorm van bescherming...?

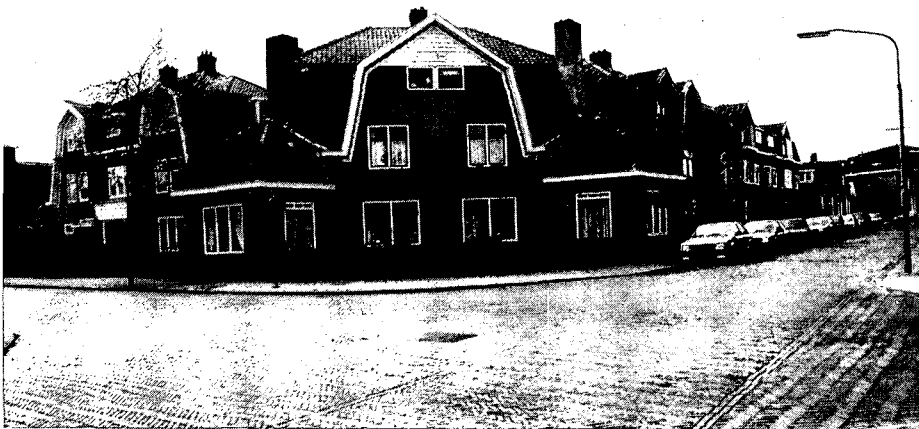

Villa aan het Zuideinde in Meppel, voorbeeld van het eclecticisme (foto Fotodienst Prov. Drenthe)

In zo'n uitsluiting van de monumentenzorg-gedeputeerde is toch op z'n minst iets van ergernis en miskenning voelbaar. Pastoor onderbouwde dat door erop te wijzen dat nagenoeg alle stromingen uit de Nederlandse architectuur en de stedenbouw uit de MIP-periode in deze provincie terug te vinden zijn.

Een informatiebrochure met voorbeelden van bouwkunst in Drenthe, uitgegeven bij de start van het project, toont zijn gelijk. Achter elkaar worden we in Assen geconfronteerd met 'Drentse' kenmerken van de Haagse School (woonhuis hoek Vaart ZZ/Emmastraat), het neo-gotische en het neo-renaïssancistische van rijksbouwmeester C. H. Peters (voormalig postkantoor Kerkplein), gevolgd door de als 'nationale bouwstijl' bedoelde werken van dr. P. J. H. Cuypers (gebouw Drents Museum); verder sobere Art Nouveau (winkelpand 'Borneo' hoek Stationsstraat/Oostersingel), overblijfselen van de Delftse Schoolstijl (ziekenhuisgebouw Oosterhoutstraat), het expressionisme van de Amsterdamse

Opvallende burgerwoning op de hoek Oosterhoutstraat/Parkstraat te Assen. Een fraai spel met bouwvolumes. Let ook op de gecompliceerde mansarde kap (foto Fotodienst Prov. Drenthe)

School (burgerwoningbouw hoek Oosterhoutstraat/Parkstraat), parkachtige structuren met villa's (Assen-Zuid), jongere boerderijtypen van baksteen en met rietdakbedekking (Hoofdvaartsweg); buiten de provinciale hoofdstad de eigen bouwstijl in het gestichtsdorp Veenhuizen met op straat nog veel gietijzeren elementen, waterstaatskerken (Bovensmilde) en bouwojecten van rond de eeuwwisseling, die zo kenmerkend zijn voor de ontstaansgeschiedenis van het huidige Drenthe, zoals bijvoorbeeld het vroegere tramstation in Hijkersmilde.

Veel jonge bouwkunst

In de brochure zijn sporen zichtbaar gemaakt van vroegere lintbebouwing, maar evenzeer van meer stedelijke bouwkunst. Project-coördinator van MIP-Drenthe is ing. Wim Postma, die sinds kort vanuit het provinciehuis te Assen met monumentenzorg is vervuld, maar daarnaast al langer lid is van de Heemschut-commissie in Drenthe. Hij beschrijft aan de hand van cijfers het relatief grote belang van de jongere bouwkunst in de monumentenzorg van Drenthe: 'Er staan hier veel onroerende objecten, die zoals de Monumentenwet omschrijft, van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun betekenis voor de wetenschap of hun volkenkundige waarde. Slechts 536 monumenten en 16 stads- en dorpsgezichten zijn tot nu toe in onze provincie van rijkswege beschermd. De oorzaak van dit geringe aantal kan ondermeer gezocht worden in het feit dat tot nu toe vooral monumenten uit de periode van voor 1850 beschermd werden.'

Postma verder: 'U moet daarbij bedenken, dat Drenthe in het midden van de negentiende eeuw zeer dun bevolkt was. Het aantal huizen in Drenthe bedroeg in 1850 circa 12.000. Meppel was toen de grootste stad van Drenthe met 6500 inwoners. Assen telde in die tijd niet meer dan 4500 ingezetenen.' De groei kwam pas later: tot 1940 verdrievoudigde het aantal inwoners van de provincie van 80.000 tot 260.000. Het aantal woningen groeide met 42.000 tot on-

In de laatste decennia van de vorige eeuw werden in Drenthe veel tramwegen en lokale spoorwegen aangelegd. Het station Hijkersmilde aan de tramlijn Meppel-Assen volgde in het eerste kwart van deze eeuw (foto Fotodienst Prov. Drenthe)

geveer 54.000 in 1945. 'Van die 54.000 zijn als gevolg van saneringen in de jaren zestig en zeventig naar schatting 8000 verdwenen', licht de project-coördinator verder toe, 'zodat er nog ongeveer 34.000 overblijven die in het kader van het MIP in meer of mindere mate bekeken moeten worden.' Uiteraard gaat het bij het MIP-onderzoek om meer dan enkel woningen.

'Als je ziet dat er sprake is van de sloop van een complex burgerwoningen te vergelijken met ons voorbeeld in de brochure, realiseer je je dat veel mensen niet in de gaten hebben dat er uit die MIP-periode veel waardevols in Drenthe te vinden is. Zelfs een kenmerkend deel van het gebouw van het *Drents museum*, het voormalige provinciehuis aan de Brink in Assen, is niet wettelijk beschermd... Nu is het ook beslist niet de bedoeling om alles als monument te beschermen. Van de ongeveer 5000 objecten die we denken te registreren, zullen er hooguit een paar honderd voor wettelijke bescherming in aanmerking komen. Bij de selectie gaan we be-

wust ook de gemeenten betrekken. De praktijk leert dat alleen al een object als waardevol aanmerken een vorm van bescherming is. Heel licht weliswaar. Subsidie geven op de instandhouding is een volgende stap en naast subsidie ook het opnemen in een bestemmingsplan gaat weer een stap verder.'

Zo kort na de start van het MIP-project zijn het volgens ing. Postma met name oudheidkundige verenigingen en gemeenten die interesse tonen. Hij zegt: 'We doen dan ook helemaal niet geheimzinnig. Hoe eerder men van de waarde van een object doordrongen is, hoe beter. We zullen onze bevindingen ook in samenspraak met de gemeenten op papier zetten. De monumentenzorg van het rode potlood is voorbij. Je zult mensen moeten overtuigen door kennis en informatie, zodat ze gaan meedenken over oplossingen.'

Provinciale lijst in de maak

In Drenthe is al enige jaren een provinciale monumentenlijst in de maak. Veel panden

op de lijst zijn tevens MIP-panden. Ing. Postma verwacht dat begin 1989 een provinciale subsidieregeling van kracht wordt, vooruitlopend op officiële bescherming van waardevolle panden.

De feitelijke inventarisatie voor het MIP wordt uitgevoerd door de op tijdelijke basis aangetrokken architect-historicus *Dirk Cazemier* en de sociaal-geograaf *Johan Kruiger*. Samen gaan ze woningen en andere gebouwen doorlichten op bouwkunstarten. De begeleidingscommissie onder leiding van Postma wordt verder gevormd door provinciaal historicus *Michiel Gerding*, enkele leden van de Provinciale Monumentencommissie en een medewerker van de dienst Ruimte en Groen van de provincie.

Van de vijftig inventarisatiegebieden, die landelijk voor het MIP zijn aangegeven (zie ook *Heemschut* maart-april jl, p. 24 en het artikel 'Monumenteninventarisatie zonder monumenten' door *Kees van der Ploeg*), liggen er drie in Drenthe, te weten Zuidwest-Drenthe, het Drents plateau en de Drentse veenkolonien.

Van ieder inventarisatiegebied en de daarin liggende gemeenten zullen de historisch-geografische ontwikkelingen van de periode 1850-1940 worden beschreven, volgens vastomlijnde procedures en criteria. Deze gebiedsbeschrijvingen vormen het algemeen kader voor de uitvoering van de inventarisatie van ruimtelijke structuren en objecten. In de slotfase van het project zullen de objecten en gebieden met bijzondere waarden van stedenbouw en bouwkunst uit de genoemde periode worden beschreven. De provincie maakt van de gelegenheid gebruik al die gegevens op te nemen in een computerbestand, wat bij toekomstige beleidsbeslissingen zeer van pas kan komen. Waar mogelijk zullen als vermeld de Drentse gemeenten bij het MIP betrokken worden. Na de inventarisatie zal de selectie van de te beschermen objecten plaatsvinden. De Rijksdienst voor de Monumentenzorg zal hierbij te zijner tijd initiërend optreden zoals dat heet. De RMZ maakt namelijk uit of de onderscheiden waarden ook daadwerkelijk aan gebieden en objecten worden toegekend.

De Brink van Assen wordt beheerst door het gebouwencomplex van het Drents Museum. Het jongste (midden)deel is een schepping van dr. P. J. H. Cuypers, die vond, dat ons land een 'nationale' bouwstijl moest bezitten (foto Fotodienst prov. Drenthe)

